

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди
Кафедра освітології та інноваційної педагогіки
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Навчально-науковий інститут публічного управління
та державної служби
Кафедра публічної політики
Інститут досліджень безпеки Європейського Союзу (Франція)
Гранадський університет (Іспанія)
Жешувський університет (Республіка Польща)
Університет третього віку в Громадкі (Республіка Польща)
Європейський інститут безперервної освіти (Словацька Республіка)
Педагогічний інститут Чендуського університету (КНР)
Університет імені Неджметтіна Ербакана (Туреччина)
Державний університет в Гуарапуаві (Бразилія)

Матеріали
VI Міжнародної науково-практичної конференції

**ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ВИЩОЇ І СЕРЕДНЬОЇ
ОСВІТИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА**

20–21 травня 2022 року

Харків
2022

ББК 74.58+74.20+88.40+88.840

УДК 37.013.77:[378+373.5]

П86

Редакційна колегія:

Балацинова А. Д. – канд. пед. наук, доцент, доцент кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Васильєва С. О. – д-р пед. наук, доцент, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Ворожбіт-Горбатюк В. В. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Кін О. М. – д-р пед. наук, доцент, доцент кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Лупаренко С. Є. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Попова О. В. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Рогова Т. В. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Собченко Т. М. – д-р пед. наук, доцент, доцент кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Ткачова Н. О. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Цапко А. М. – канд. пед. наук, доцент кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди.

Відповідальність за зміст, стилістику, орфографію та пунктуацію статей несуть автори

*Затверджено редакційно-видавничою радою
Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди
(протокол №7 від 20.07.2022 року)*

Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика : матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції (Харків, 20–21 травня 2022 р.) / за ред. Боярської-Хоменко А. В., Попової О. В. ; Харк. нац. пед. ун-т імені Г. С. Сковороди. Харків, 2022. 498 с.

У збірнику відображено психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої школи в умовах сучасних викликів. Він містить результати досліджень учених, викладачів, учителів, наукові пошуки докторантів, аспірантів, здобувачів вищої освіти з питань методології, історичного та компаративного дискурсу розвитку педагогічної науки; організаційних, дидактичних і методичних засад реалізації дистанційного та змішаного навчання; педагогічних засад інклюзивної освіти; інновацій в освіті; розвитку загальної і вищої освіти; освіти дорослих; цифрових трансформацій в публічному управлінні та адмініструванні.

Матеріали стануть у нагоді науковцям, докторантам, аспірантам, викладачам, здобувачам вищих закладів освіти, практичним працівникам у галузі освіти.

Танько Т. П., Тарарак Н. Г.	63
Особливості виховання дітей дошкільного віку у Великій Британії та США (ретроспективний аналіз)	
Тарарак М. Ю., Тарарак О. В.	66
Визначення поняття «толерантність» у зарубіжній психолого-педагогічній науці	
Штефан Л. А., Кузнецова О. Ю., Фазан В. В.	70
Особливості розвитку системи освіти в Україні в 20–30-ті рр. ХХ століття	
Бао Чен	73
Моделі навчання здобувачів спеціальності «арт-менеджмент» у закладах вищої освіти країн Європи, США та КНР	
Ван Ічжи	77
До проблеми взаємопов'язаності вимог до музичного виховання школярів та підготовки вчителів музичного мистецтва у КНР	
Ван Янь	80
Використання Пекінської опери у формуванні музичної культури китайської молоді	
Го Сінхуа	84
До питання історичного становлення диригентської освіти у КНР	
Дзін Лань	87
Організаційна культура університету Цінхуа та його ціннісні пріоритети	
Ду Цзінсюй, Го Цзяфей	91
Про розвиток підприємницьких здібностей студентів китайського коледжу	
Лі Янь	94
Ініціації китайських здобувачів художньо-педагогічних спеціальностей у проектній діяльності	
Лун Фен	98
Антропоцентричний базис політичної культури України і КНР	
Ляо Цайчжи, Ван Лі	101
Огляд сімейних факторів, що впливають на стан психічного здоров'я дітей у сільській місцевості Китаю	
Ляо Цайчжи, Гуй Цзюньцзяо	108
Дослідження стану психічного здоров'я випускників китайських коледжів	
Ляо Цайчжи, Ду Кещін	115
Огляд досліджень психічного здоров'я дітей у сільській місцевості Китаю за останні 15 років	
Ляо Цайчжи, Чжан Юй, Тан Юнфен	121
Кореляційне дослідження самотності та агресії серед китайських студентів коледжу	
Му Веньлун	130
Використання інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій у викладанні музичних навчальних дисциплін у закладах вищої освіти КНР	

ОСОБЛИВОСТІ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ ТА США (РЕТРОСПЕКТИВНИЙ АНАЛІЗ)

Танько Т. П.

докторка педагогічних наук, професорка
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
м. Харків, Україна

Тарарак Н. Г.

докторка педагогічних наук, професорка
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
м. Харків, Україна

У статті з'ясовано, що виховання дітей дошкільного віку у Великій Британії та США пройшло шлях від суворого ставлення до дітей з боку дорослих, використання фізичних покарань до турботи про виховання у дітей ввічливості, доброзичливості, терпіння, характеру, віри в дитину, виховання у неї самостійності та моральності, формування здорового способу життя.

Ключові слова: дошкільне виховання, специфіка, США, Велика Британія.

The article presents the data dealing with preschool children upbringing in Great Britain and the USA. It has been determined that the process of preschool children upbringing in Great Britain and the USA has had a long history and moved from harsh treatment of children and use of corporal punishment to making efforts to teach children politeness, kindness, patience, character, faith in the child, developing their independence and morality, healthy lifestyle.

Key words: preschool education, specific aspects, the USA, Great Britain.

Як свідчить аналіз науково-педагогічних джерел, виховання дітей дошкільного віку у Великій Британії та США на початку ХХІ століття ґрунтувалось на постійній турботі батьків про тіло і душу дитини, на підтримці порядку в будинку, вихованні ввічливості, доброзичливості, терпіння, характеру, постійному підбадьорюванні дитини та проведенні сімейних богослужінь.

Як стверджував В. Жуковський, у вихованні дітей означеного періоду основна увага приділялася вивченню складних теологічних істин та положень [3, с. 67–80]. З огляду на це, дітей дошкільного віку виховували в терпінні, працьовитості, ощадливості. Дівчат навчали вести домашнє господарство, хлопців – фермерській справі.

Батько був головою сім'ї, користувався практично необмеженою владою, всі члени сім'ї беззаперечно підкорялися йому, мати мала свої сфери впливу. Будь-який прояв неслухняності з боку дитини, як правило, одразу придушувався, поняття «дитинство» у той час не існувало, діти перетворювалися у «маленьких дорослих» [2, с. 138–141].

Із раннього віку в сім'ї широко використовувалася дитяча праця і до дитини дошкільного віку висувалися майже ті самі вимоги, як і до інших членів родини, її одягали в одягу батьків, грали з нею в дорослі ігри. Саме для цього періоду було характерним невизнання батьками дитинства як окремої стадії у житті кожної

людини. Британські та американські батьки виховували своїх дітей в умовах жорстокої дисципліни, нерідко їх публічно сікли або примушували до публічного каяття. Разом із фізичними покараннями батьки застосовували й психологічний тиск, який виявлявся в закритті дитини в темній кімнаті, позбавленні її їжі на декілька днів тощо [1, с. 37–45].

Як свідчить проведене дослідження, характерними рисами виховання дошкільнят у США та Великій Британії можна вважати: авторитарність батька, виховання за теологічними постулатами, побудова стосунків у сім'ї не на принципах взаєморозуміння і поваги, а на остраху з боку дітей.

Вивчення та узагальнення науково-педагогічних матеріалів свідчить про те, що в епоху Просвітництва (друга половина XVIII – початок XIX ст.) відбуваються зміни життєвого ритму людини, затверджується новий темп життя – буржуазний, зароджується новий тип людини – активний, автономний, цілеспрямований, формується нова просвітницька філософія, ціннісні положення якої базуються на принципах демократизму, раціоналізму, прагматизму, утилітаризму.

Зміни ціннісних орієнтирів окресленого періоду сприяли зміні соціального статусу як сім'ї, так і дитини дошкільного віку, котра стає соціально значущою, їй починають приділяти більше уваги, турботи, на зміну суворого ставлення до дітей з боку батьків приходить доброзичливість, віра в дитину та її можливості, обов'язкове врахування вікових особливостей дитини, виховання її самостійності та моральності, формування здорового способу життя.

Проведене дослідження дозволяє стверджувати, що на початку XIX ст. – 60-х рр. XIX ст. у США та Великій Британії починають з'являтися перші посібники, присвячені питанням виховання дітей дошкільного віку. Так, найбільш відомі автори праць для батьків – С. Гудріч, Л. Сігорней, Д. Дрейк – сформулювали різноманітні поради і рекомендації щодо організації достойного виховання дітей дошкільного віку та проводили лекції для батьків. До найбільш відомих посібників із навчання батьків, котрі не втратили свого значення щодо виховання дошкільнят і сьогодні, можна віднести таку працю Б. Спока, як «Дитина й догляд за нею» (1946 р.). Саме у цій праці, для надання родині повної інформації про дитину дошкільного віку, американський фахівець, педіатр та педагог розробляє правила «дитячого щастя та здоров'я».

Проведене дослідження також дає підстави констатувати, що в XIX ст. у Великій Британії та США створюються різноманітні асоціації, котрі вивчали проблеми дитини дошкільного віку та питання впливу найближчого оточення на її формування та розвиток. Наприклад, у 1820 році у США була започаткована «Материнська асоціація». Починаючи з 90-х років XIX століття, для вивчення дитини і її здібностей у дошкільному віці в США і Великій Британії створюються Асоціації Вивчення Дітей. Як свідчать науково-педагогічні матеріали, зазначені асоціації вивчали особливості розвитку дошкільників та виховання їх, вплив батьків на розвиток особистості, а також проводили лекції з питань виховання дітей у сім'ї.

1897 року вчителями з США Еліс Маклелан Берні й Фобі Епперсон Хастом було засновано Асоціацію Батьків і Вчителів. Мета цієї асоціації полягала в

поліпшенні умов життя дітей і батьків та створенні концепції батьківської любові до дітей.

У педагогічній думці США та Великої Британії все частіше стверджується, що родина та найближче оточення дитини дошкільного віку мають повні знання про неї. Сучасний американський фахівець Ліліан Кац визначає сім головних розбіжностей, які існують між батьками і вихователями щодо сприйняття дитини.

У США і Великій Британії ідея підготовки молодих людей до створення сім'ї тісно пов'язана з роботою асоціацій домашньої економіки. На сьогоднішній день дисципліни щодо ведення домашніх справ або сімейно-споживча дисципліна виділяються в якості окремого предмета для батьків.

Як свідчить проведене дослідження, навчання сімейно-споживчим дисциплінам у англійських країнах починається з середини XIX ст. Саме в цей період відомий американський реформатор у галузі навчання та виховання підростаючого покоління – Катрін Бічер – розробила спеціальну програму для надання допомоги жінкам щодо розвитку в них навичок критичного мислення. Вагоме місце у зазначеній програмі відводилось таким положенням, як-от:

- виконання домашніх обов'язків – суто жіноча потреба;
- жінки мають постійно прагнути до формального навчання, тренування своїх навичок щодо виконання домашніх обов'язків.

У кінці XIX ст. були створені спеціальні курси для жінок на яких вони відпрацьовували вміння успішно вести домашнє господарство. Серед основних предметів на курсах викладались «Домашня економіка» та «Домашня наука», які включали такі теми, як: культура ведення домашнього господарства, прикраси будинків, уміння розпоряджатися грошми, проведення тренінгу з раннього дитинства, знання прав дитини, збереження та зміцнення здоров'я дитини дошкільного віку, вивчення природи дитини, її релігійне виховання, організація ігрової діяльності дітей.

Варто також наголосити на тому, що в середині XX століття головну увагу батьки почали приділяти питанням фінансового благополуччя дітей замість виховання в них моральної свідомості. Така тенденція була пов'язана з суттєвим зростанням матеріального рівня життя населення, швидким економічним розвитком країн, зміною освітніх пріоритетів. Усе це призвело до суттєвого зменшення часу на формування характеру дітей дошкільного віку, організації їх морального виховання [3]. Взагалі, питання релігії і моралі почали визначатися особистою справою кожної сім'ї.

У відповідь на такі соціальні виклики в 60-х рр. XX ст. у педагогіці США та Великої Британії з'являється концепція осмислення цінностей, прибічники котрої стверджували, що особистість спроможна самостійно визначати моральний вибір на основі власних поглядів та почуттів. Прихильники зазначеної концепції закликали батьків і вихователів не прищеплювати дошкільникам певні соціальні норми, які панують у суспільстві, а допомагати їм вільно обирати власні цінності. Майже одночасно з зазначеною концепцією була запропонована концепція морального розвитку, яка закликала розвивати у дошкільників здатність до

раціональних суджень, завдяки котрим вони могли б визначатися з власними ціннісними пріоритетами.

У окреслений період у педагогічній думці США та Великої Британії з'являється й концепція «виховання для виживання», котра виникла як реакція на кризовий стан виховання в досліджуваних країнах і у світі в цілому [3].

Отже, виховання дітей дошкільного віку у Великій Британії та США пройшло шлях від суворого ставлення до дітей з боку дорослих, використання фізичних покарань до турботи про виховання в дітей ввічливості, доброзичливості, терпіння, характеру, віри в дитину та її можливості, врахування вікових особливостей дітей, виховання у них самостійності та моральності, формування здорового способу життя.

Список використаних джерел

1. Білецька С. В. Дитиноцентрована педагогіка: теорія і практика західних країн. Харків : Факт, 2008. 255 с.
2. Боровикова В. Н., Панасенко Е. О. Проблемы семьи в американской педагогике. *Советская педагогика*. 1989. № 2. С. 141–145.
3. Жуковський В. Морально-етичне виховання в історії американської школи. Острог, 2002. 391 с.

ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ТОЛЕРАНТНІСТЬ» У ЗАРУБІЖНІЙ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІЙ НАУЦІ

Тарарак О. В.

доктор філологічних наук, доцент

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
м. Харків, Україна

Тарарак М. Ю.

кандидатка філологічних наук, доцентка

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
м. Харків, Україна

У статті аналізується суть поняття «толерантність» у зарубіжній психолого-педагогічній науці. Установлено, що зазначений термін широко використовується у педагогіці, психології, фармації, політиці, філософії, етиці, культурології та інших галузях знань. Термін «толерантність» як зарубіжні, так і українські фахівці, використовують в широкому та вузькому значеннях.

Ключові слова: толерантність, психологія, педагогіка.

The article analyses the essence of the concept “tolerance” in foreign psychological and pedagogical science. The study has established that this concept is widely used in Pedagogy, Psychology, Pharmacy, Politics, Philosophy, Ethics, cultural